

Over het Europese migratieakkoord: 'Het vluchtelingenprobleem is minder groot dan we denken'

Jeroen de Preter en Jeroen Zuallaert

De Europese top leverde afgelopen donderdag dan toch een akkoord op over de opvang en spreiding van migranten. Expert **Leo Lucassen** mist concrete oplossingen in de tekst, maar ontdekte ook een lichtpuntje.

'Eerder dan als een echte deal denk ik dat je dit akkoord moet begrijpen als een symbolische beslissing', zegt **Leo Lucassen**, hoofd onderzoek van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) in Amsterdam. 'Men heeft ervoor gekozen de kwestie met behulp van een paar vage verklaringen over de zomer te tillen en zo **Angela Merkel** wat lucht te geven. Ik sluit niet uit dat er ondertussen achter de schermen verder wordt gepraat over écht constructieve voorstellen. Maar ik vrees dat de Europese leiders toch vooral hopen dat de aantallen even laag blijven als ze zijn.

'Van veel dadendrang getuigt dit akkoord in elk geval niet. Ik lees er een aantal intenties in, maar weinig harde afspraken tussen de lidstaten. Voor de meest wezenlijke pijnpunten in deze kwestie worden geen concrete oplossingen aangereikt. Denk aan de herverdeling van de tienduizenden vluchtelingen in Griekenland en Italië. Ik lees nergens hoe we dat precies aanpakken. Hetzelfde geldt voor de herziening van de Dublin-verordening. Deskundigen zeggen dat dat beginsel niet houdbaar is omdat het de druk legt bij de landen waar migranten door de geografische ligging nu eenmaal het eerste aankloppen. Maar in het akkoord vind je er niks concreets over terug, behalve de vage intentie "om er iets aan te doen".

Lucassen : "Van veel dadendrang getuigt dit akkoord niet"

Sommige voorstellen klinken wel als een oplossing. Om Italië te ontlasten zouden er nieuwe, 'gecontroleerde opvangcentra' in de EU komen. Een belangrijk voorbehoud wel: een land dat zo'n centrum bouwt, doet dat 'op vrijwillige basis'.

Lucassen: Ja, en Italië en Griekenland zullen zich alvast niet vrijwillig melden. Zij vinden dat er eerst maar eens een oplossing moet komen voor de tienduizenden migranten die, tegen de afspraken in, niet herverdeeld worden. Mogelijk is Spanje kandidaat, al denk ik niet dat het land nog vrijwilliger zal willen zijn als de anderen niet meewerken.

Als ik toch iets positiefs over dit voorstel moet zeggen, dan is het dat de EU er tijdens dit overleg ten minste een gesprekstema van heeft gemaakt. Dat is een goede zaak, omdat zulke centra in de EU minder problematisch zijn dan aanmeldcentra in Noord-Afrika. Landen als Tunesië of Egypte hebben al aangegeven dat ze dat niet willen, en de opvang zou er sowieso minder veilig en minder goed georganiseerd zijn.

De EU neemt zich voor om met Afrikaanse landen te praten over de oprichting van lokale 'ontschepingsplatformen'. Die centra zouden migranten opvangen en 'behandelen' die gered worden in Noord-Afrikaanse territoriale wateren.

Lucassen: Volgens mij gaat dat idee regelrecht in tegen het beginsel van *non-refoulement*: de kern van het vluchtelingenverdrag die zegt dat je mensen niet mag terugsturen naar onveilige

landen. Ik kan me voorstellen dat je een aantal Noord-Afrikaanse landen kunt vinden die, in ruil voor een zak geld, die opvang wel willen realiseren. Maar willen wij dat echt? Door de Europese grensbewaking uit te besteden aan landen als Libië, Mali of Niger, stellen we migranten bloot aan martelingen, slavernij en een levensgevaarlijke tocht door de Sahara.

Wat zou u de Europese leiders aanbevelen?

Lucassen: Ik zou hun adviseren om het rationeler te bekijken. Kijk naar de aantallen, dan zul je zien dat het probleem in Europa veel minder groot is dan we denken. Het probleem is dat in de meeste landen het rechts-radical verhaal van 'overspoeling' en 'omvolking' dominant is geworden. Om tot een goede oplossing te komen, moet je eerst door dat verhaal breken.

Over het Europese migratieakkoord: 'De kans op een humane oplossing is groter geworden'

Jeroen de Preter en Jeroen Zuallaert

De Europese top leverde afgelopen donderdag dan toch een akkoord op over de opvang en spreiding van migranten. Expert **Gerald Knaus** is voorzichtig optimistisch.

'Natuurlijk staat er heel wat in het migratieakkoord wat nooit uitgevoerd zal worden', zegt Gerald Knaus, die als directeur van de denktank European Stability Initiative (ESI) geldt als een van Europa's meest invloedrijke migratie-experts. 'Neem nu het idee om centra te openen in Noord-Afrika: dat is compleet onuitvoerbaar. We praten er al jaren over, maar we hebben nog nooit een Noord-Afrikaans land bereid gevonden om zo'n centrum te aanvaarden. Dat idee staat er enkel in om bepaalde regeringen te sussen.'

We spreken Knaus kort nadat hij zijn ideeën toelichtte aan de partijleiding van de sociaaldemocratische SPD. Knaus pleit al maanden voor een *coalition of the concerned*, een entente tussen de landen die samen met Duitsland de Conventie van Genève willen behouden. 'Alles hangt ervan af of de Duitse coalitie een verstandhouding zal kunnen vinden. Het is waar dat dit Europese akkoord nog niets oplost. Maar de kans op een humane oplossing is wel toegenomen.'

Gerald Knaus: Het is duidelijk dat de strategie van Horst Seehofer (*voorzitter van de Beierse CSU, red.*) totaal mislukt is. Finaal bestond zijn plan erin om migranten te weren aan de grens en terug te sturen naar Oostenrijk. Zoiets lukt enkel als Oostenrijk zou meewerken, en dat is dus niet het geval. Angela Merkel is er daarentegen in geslaagd een akkoord te sluiten om migranten terug naar Griekenland te sturen.

Het is positief dat het spreidingsplan met verplichte quota per land van de baan is

Bent u verbaasd dat de Griekse premier Tsipras zich bereid toonde om in Griekenland geregistreerde migranten terug te nemen?

Knaus: Er bestaat een soort van natuurlijke alliantie tussen Tsipras en Merkel. Merkel was de enige die zich in 2016 verzette tegen het sluiten van de Balkanroute, waardoor alle migranten vast kwamen te zitten in Griekenland. Tsipras weet maar al te goed dat iedereen behalve Merkel hem wilde laten zitten.

Wat vindt u de positieve punten aan het akkoord?

Knaus: Het is positief dat het idee van een spreidingsplan met verplichte quota per land van de baan is. Ik geloof ook in het voorstel om gecontroleerde centra op Europese bodem te organiseren. Maar uiteindelijk werken die centra enkel als er een snelle asielprocedure is. Daarom is het goed dat ook Duitsland ondertussen gewonnen lijkt om het Nederlandse asielproceduresysteem in te voeren. In Nederland duurt de asielprocedure hoogstens zes weken.

Moeten we het Europese grensagentschap Frontex uitbreiden?

Knaus: Wat zouden die extra grensbewakers doen? Ze mogen geen *pushbacks* uitvoeren, ze kunnen migranten enkel registreren. We hebben niet meer grensbewakers nodig, maar meer ambtenaren die asielaanvragen behandelen. Dat is de enige manier om een snelle procedure te garanderen waarbij je het gros van de migranten kunt terugsturen.

Wat zijn dan de volgende stappen?

Knaus: Eén: we hebben iemand nodig die namens de belanghebbende landen onderhandelt met Afrikaanse landen om terugnameakkoorden te sluiten. Twee: we moeten Griekenland en Italië helpen om zo snel mogelijk het Nederlandse asielproceduresysteem in te voeren. Drie: de Turkijedeal moet worden uitgebreid, zodat hij ook geldt voor migranten die over land oversteken. En ten slotte hebben we een strategie nodig om mensen op zee te redden. Dit is een taak voor overheden, niet voor ngo's.

Creëert dat geen aanzuigeffect?

Knaus: Niet als we een efficiënte asielprocedure organiseren, want dan staan de afgewezen asielzoekers binnen de twee maanden weer thuis. Het moet mogelijk zijn om een doeltreffend asielsysteem te organiseren zonder dat al die mensen verdrinken.